

Nr 474.

Av herr Ward, angående ersättning till odlare för förluster, uppkomna vid förbud av viss anledning mot potatisodling.

I statsverkspropositionen, nionde huvudtiteln, omnämnes, att styrelsen för statens växtskyddsanstalt i skrivelse den 28 september föregående år bebadat framställning under innevarande budgetår om ytterligare medel för åtgärder till potatiskräftans och potatisåls bekämpande. Kungl. Maj:t har i propositionen hemställt, att för bekämpande av växtsjukdomar måtte för budgetåret 1934/1935 anvisas ett extra förslagsanslag av 25,000 kronor.

Vid behandlingen av denna fråga anmäler sig spörsmålet, huruvida det icke, åtminstone i vissa fall, måste anses rätt och billigt att bereda ekonomisk ersättning åt jordinnehavare, vilka med anledning av utfärdade odlingsförbud¹ uppenbarligen tillskyndas förluster. Förekomst av potatisnematod eller s. k. potatisål har tidigare konstaterats i nordvästra Skåne och i Högsjö i Södermanland, men nu har även ett område i Östergötland, beläget inom Norrköpings stads landsbygdsdel, förklarats angripet av potatisål. I enlighet med framställning från statens växtskyddsanstalt har därför länsstyrelsen² i Östergötlands län, jämlikt gällande bestämmelser, svensk författningssamling nr 237, 1932), utfärdat förbud mot odling av potatis och tomater inom området ifråga.

Detta odlingsförbud kommer säkerligen att medföra synnerligen kännbara verkningar i ekonomiskt avseende för åtskilliga odlare. Vore det så, att odlingsförbudet gällde mindre delar av större jordbruk behövde man måhända icke befara några större olägenheter av angivet slag, men då såsom nu är fallet hela brukningsenheter av mindre omfattning fullständigt avstängas från potatisodling, säger det sig självt, att de av förbudet drabbade tillfogas förluster. Redan den omständigheten att vederbörande inte ens få möjlighet att genom odling tillgodose sitt eget behov av potatis, betyder ett allvarligt avbräck i deras hushållsekonomi, men ännu större ohägn vållas givetvis i de fall då de små jordbrukens ekonomisering grundats på odling av s. k. tidigpotatis, för vilken lönande avsättning kan vinnas inom närbelägna större konsumentcentra. Inom det i Norrköping avlysta området finnes dessutom ett mycket stort antal innehavare av s. k. kolonilotter, som nu förlorat möjligheten att medelst potatisodling vinna ett välbehövligt tillskott i sin hushållsekonomi.

Att genom odling av andra produkter ens tillnärmelsevis kunna utvinna samma ekonomiska resultat som vid odling av mera lönande potatissorter, förklara vederbörande odlare vara fullkomligt uteslutet. De anse sig följaktligen med anledning av det utfärdade odlingsförbudet vara dömda att lida betydande förluster, såvida icke från statens sida en rimlig ersättning kan utverkas. De försök, som gjorts hos länsstyrelsen att erhålla åtminstone tillfälligt medgivande att odla potatis, ha icke lett till önskat resultat, då läns-

styrelsen helt naturligt icke finner sig kunna frångå de anvisningar, som den sakkunniga statliga myndigheten gjort i syfte att åstadkomma det effektivast möjliga skydd mot ökad utbredning av nematoden. Då några nämnvärda undantag från odlingsförbudet sålunda icke torde stå att vinna och då någon med potatisodling ekonomiskt likvärdig användning av brukningsdelarna icke står till buds, anse sig odlarna ifråga ha för allmänt väl blivit ålagda förpliktelser, som icke borde åvila enbart dem. Då odlingsförbudet ingår som ett led i samhällets strävan att skydda allmänna intressen, synes det vara samhällets skyldighet att i görligaste mån hålla de av åtgärden direkt berörda medborgarna skadeslösa, åtminstone i de fall då mera betydande ekonomiska olägenheter uppstå. Det förhållandet, att det är blott ett mindre antal odlare, som drabbats av olyckan, synes icke utgöra skäl att avvisa varje anspråk på ersättning. Tvärtom synes detta förhållande såväl principiellt som praktiskt tala till förmån för odlarnas krav.

Då man tar del av de bestämmelser som äro gällande och som ligga till grund för odlingsförbudet, finner man att staten utfärdat synnerligen minutiösa föreskrifter angående jordinnehavarnas skyldigheter. Odlingsförbudet, som kan omspanna en tidrymd av icke mindre än 6 å 7 år, gäller all smittoförklarad jord, sak samma om det är fråga om »fritt land», bänkjord eller växthusjord. Av största vikt är, heter det i en av växtskyddsanstalten med anledning av statsingripandet utgiven skrift, att varje förekomst av potatisål snarast möjligt kommer till myndighetens kännedom, så att erforderliga åtgärder kunna vidtagas utan tidsspillan. Det åligger därför var och en, som vet eller misstänker att hans potatis eller tomater äro angripna av detta skadedjur, att ofördröjligen anmäla förhållandet till statens växtskyddsanstalt. Den som uraktlåter att göra sådan anmälan eller möjligen söker dölja att hans jord innehåller potatisål påtager sig ett stort ansvar på grund av den fara, som denna okontrollerade spridningshärd utgör för hela den kringliggande trakten. Försummelse eller överträdelse av lagbestämmelserna i detta såväl som i andra fall kan straffas med böter. För att förhindra potatisåls spridning är det förbjudet att från det område, som förklaras vara angripet av potatisål, bortföra jord och annat, som kan vara förorenat av eller behäftat med jord. Detta förbud avser sålunda utom jord framför allt kompost, växtavfall och potatis, men gäller även rotfrukter, lök o. s. v., som icke först genom sköljning i vatten befriats från jord. Förbudet gäller även att jordiga redskap ej ens tillfälligt, t. ex. vid utlåning, få föras utom området utan att först ha blivit noggrant rengjorda. Slutligen bör vederbörande odlare, såväl i eget som i grannarnas intresse, tillse, att obehöriga personer så vitt möjligt ej få tillträde till den jord eller de växthus, där potatisål förekommer.

Som synes äro bestämmelserna angående odlarnas skyldigheter synnerligen stränga, och man kan härav draga slutsatsen, att den institution, som å statens vägnar har att svara för växtskyddet, betraktar det som i högsta grad angeläget att inga medel lämnas osparda i kampen mot den växtsjukdom varom här är fråga. Det anses alltså vara ett samhällsintresse av utom-

ordentlig betydelse att lokalisera smittohärdarna för att såmedelst förebygga det ondas spridning. Men under sådana förhållanden synes det icke vara rimligt att ålägga ett antal enskilda samhällsmedlemmar att i form av minskat ekonomiskt utbyte bestrida krigskostnaderna. En kostnadsfördelning torde böra ske genom utbetalande av skälig ersättning i de fall, då vederbörande odlare drabbas av påvisbara förluster. Därför tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen vid anvisande av anslag till åtgärder för bekämpande av växtsjukdomar måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och anstalter i syfte att bereda odlare skälig ersättning för förluster, som kunna uppstå till följd av förbud mot potatisodling, utfärdade på grund av förekomst av potatisnematod eller s. k. potatisål.

Stockholm den 23 januari 1934.

Karl Ward.
